

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2 $\frac{1}{2}$ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

МОЈОЈ СЕЈИ.

Мила моја, сејо драга,
Зраче, што истином блиста,
О, како ће да ти братац
Каже љубав срца чиста?

Љубав братску, љубав чедну,
Која самим небом дише,
Љубав, коју нити дани
Нити самрт крилом брине.

Ти си тако добра, блага
Као роса њежном цв'јету,
К'о молитва што је анђ'о
Збори у свом рају свету.

Све доброте, све чистоте
Које даљно небо круне,
Твоју милу чедну душу,
Твоје благо срце пуне.

Ти си као сунце сјајно,
Које увек срећу д'јели,
Ти си твоме добром браци
Узор сеја, понос ц'јели!

Благо роду, благо мајци
Која таке шћери има,
Што су сличне срцем, душом,
Небу, рају, анђелима.

Па чуј сејо, прими ову
Пјесму, што ти браца пише,
Прими као љубав братеку,
Љубав, која небом дише.

Мостар, 3. Окт. 1893.

Алекса Ристов Шапчић.

КУЈНСКА СО.

Нема дана, да домаћица нема посла са њоме. Ако ће да кува ручак, не може се без соли маћи. Кад јело није посољено у оној мери, као што треба, не прија нам, ма да је иначе најбоље зготовљено. Наше тело иште соли.

Ако хоће зими да остави месо да стоји, мора да га добро посоли, јер иначе

неће моћи месо се одржати. Со сачува месо да се не поквари.

Свакој кући треба преко године доста соли, и ту се силна со потроши. Но то све није ништа спрема онога, колико се соли потроши на друге цели, на ствари, које су ван домазлука.

Колико се соли потроши само за остав-

љање рибе, као што је н. пр. харинга, па и наша сува риба. Колико се потроши за прављење соде, која се у великој мери троши при прављењу стакла, сапуна; и колико још других разних заната има, који троше силну со.

Домаћица, кад јој треба соли, пошље у дућан па купи; и не мисли, за какве се још друге ствари со употребљује, и не мисли, од куд се та силна со добија. Држи мо, да неће бити згорег, ако о томе овде неколико речи проговоримо.

Свака домаћица зна, да кад се со метне у воду, било у ладну, било у топлу, да те соли нестане у води, а вода буде слана. Со се у води раствара. Исто тако знаде свака домаћица, да ако се јело од подне, у вече погрева, да је то јело онда много сланије но што је било. Ако је већ на подне било јело доста слано, у вече ће бити преслано. Што вода већма уври, биће тим сланија. Ако сасвим уври, остаће нам она со, коју смо у њу метнули, кад смо је посолити.

Море је велико. У морској води има доста растворене соли, зато морска вода и није питка. Кад морска вода, било из каквог узрока, усане, остане она со, која је у њојзи била, растворена на земљи, и временом ју друга земља покрије. Ето где имаде соли. У мору и у земљи. Или још тачније, у води растворена и из воде исушена. Па зато и има поглавито два начина по којима се добија со: или се добија из воде, или се копа из земље.

Соли има по читавом свету. Како ће људи вадити со, из воде или из земље, зависи од тога, како се она у дотичном пределу налази. У Европи има земаља, које леже покрај мора, а има других, које су далеко од мора. У оним првим ће вадити со из мора, а ове друге ће морати тражити со из земље.

Најлакше би било вадити со из воде тако, кад би се така слана вода метнула на ватру да уври, па да нам онда остане со. Али из морске воде би тако морали истерати много воде, па да нам остане мало соли. Тим начином би потрошили више огрева, него што вреди со. За то су

се људи довијали разним начинима, да што јефтиније могу со добити.

У европским крајевима, земље, што леже око средиземног мора, ваде со из морске воде; дочим оне земље, које су да леко од мора, ваде со из земље. Со је дакле така ствар, које има по читавом свету.

Кад је ваде у пределима око среди земног мора из морске воде, да не би силан огрев потрошили, људи се испомажу сунцем и жарком врелином, која у оним пределима влада. Знамо да ће и код нас лети вода, која стоји у каквом плитком суду преко дан на пољу, од оне сунчане жеге да усане. Па ти људи тако разлију морску воду у плитке канале, што покрај мора ископају, и у које пропуштају морску воду. Врући ветрови, који чак донде дониру из жарке Африке потномажу већ и онако доста врућ ваздух, који је тамо, те тако силна вода усане у тим каналима, а со се згушњава, вода постаје све сланија. Они непрестано пропуштају све нову и нову морску воду унутра у канале, вода све усане, а соли је све више у њој. На гдекојим местима не морају то пропуштање морске воде никаквим справама да чине, него море само пропушта воду у канале кад расти, а кад онада, људи затворе канал, да вода не оде на траг. Јер као што ће бити познато, море надлази и опада, вода се у њему надмље и спушта, као човечије груди, кад дише. Кад надлази вода морска, зову то у оним крајевима плимз, а кад одилази, осјека. Дакле то људи, тамо где могу, употребе на своју корист, а где не могу, као н. пр. тамо, где је плима сувише велика, тако да би им сву досадашњу муку онет натраг у море однела, ту подижу бедеме, и другим начином пропуштају нову морску воду у канале.

Канали су оваки испреплетани, и има их силесија, и претварају се час у повеће баре, час у читава језера, куда та вода, што је већ доста напуњена сољу, одилази, па се тамо со на миру сталожити. Ово сталожјење не бива тако, као кад се какав мутљак сталожити, него на самој води почну се правити ситна зрнења соли, правилно

облика, која бивају све већа; више таквих зрнења се уједно саставе, па начине читав грумен. Ово бива поглавито на обали канала или језера, и онда се тамо то сталожено грумење нахвата, па се обала све бели од соли. Кад прође већ дуже времена, неколко месеци, па се непрестано на обали на тај начин нахвата со онда почну ту со скупљати, и онде гдегод близу је слагати, од прилике у таким гомилама, као што код нас кола песка кад истоваре. У тим гомилама стоји со још дуго времена, да се оцеди, и да се од онога, што не треба да је у њој, очисти. Јер у морској води није само ове обичне кујнске соли, има тамо још много других ствари растворени, као што је и со у њојзи растворена, па се то све са сољу заједно тамо сталожити, и од тих ствари се со дугим стајањем у гомилама чисти помоћу влаге из ваздуха. На гдекојим местима тим начином добију лепу чисту белу со, и њу употребљују у јелу, за сољење риба и т. д. А на другим местима опет не могу ни после најдужега чишћења да произведу белу со, не могу да је очисте од оних силних ствари, што су заједно с њоме из мора изашле; така со онда се на друге цели употребљује, н. пр. за прављење соде, и за разне занате.

Таким начином се на европским обалама средиземног мора ваде хиљадама центна соли из мора. Међу најзнатније такве солнице спадају оне у Сицилији, одакле се та со на лађама разноси по читавом свету.

Но има и таквих предела, који не леже украј мора, по у којима има сланих извора, па људи из тих извора ваде со. Ти имају много тежи посао, него они на мору. Људи се довијају свачему, само да могу све земљине дарове употребити. Ти извори не садрже у себи обично много соли, нису дакле врло слани, а и предели нису тако врели, да ће вода лако усанути. Да је пак кувају, па да тако усисе, не би вредила, као што је већ споменуто, ни она добивена со оног огрева, што би се морао потрошити.

Но људи тамо друкчије раде. Наслажу од трња читав зид, дебео и висок, ограде

га јаким ступцима; горе на том зиду полагано сипају ту слану воду из извора, вода кап по кап, с трна на трн, ваздух и ветрић пролази кроз трње, па док дође до доле, бар је један део воде усануо, нестаро. Ако је и сад још врло мало соли у тој води, а они је на ново пропусте кроз друго трње, па тако чине све дотле, док ваздухом, ветром и топлотом није толико воде нестало, да је сад онај остатак вредно укуавати, те сву воду истерати, тако да после сама со остане. То се каже *градирати* со. Дабогме, да ће се со градирањем само тамо вадити, где има доста огрева. Ма како да је јефтин огрев у коме пределу, опет је ова со, што се градирањем добија, несарамерно скупља од оне, што се из мора добија.

Оваким начином, т. ј. градирањем се добија со у гдекојим пределима Немачке.

Као што је већ у почетку споменуто, осим оне соли, која је у води растворена, дакле у мору, изворима, има још соли и у земљи, чврсте наталожене. То је каменита со.

У земљи има тавана, слојева соли, који се простиру на широко и на далеко, а ти слојеви су кадкад тако дебели, да кад се једанпут у со уђе, не може се краја наћи. Ту онда људи ваде со из земље као и друге ствари, које се из земље копају: угаљ, разно камење, руде. Ту се начине рудокопње, у којима се вади со, а чине то рудари, као и код осталог камења. Живот рударски је врло мучан и тежак. Он се спушта у земљу доле кадкад у грдне дубљине, тамо ради као прв, не може кадкад у оним ниским ходницима ни да се усправи, већ мора сагнут или лежећи да одваљује камење. При том је изложен, особито у угљеним мајданима, опасностима ватре и воде. Зато се пре сваког спуштања рудари на коленима, искрено, из све душе, без лицемерства моле Богу, а другови, који остају горе, прате их са искреном жељом, а са поздравом „Glück auf!“ (Сретно се вратили!) Исто тако рудари, по повратку, у топлим захвалним молитвама благодаре Богу на милости, што их је живе опет на светлост повратио. Нема ваљда тако побожних људи као што

су рудари. Они, који рију по утроби земљиној, најбоље осећају ништавило чове чије.

У мајданима, где се вади со, нема тих опасности у оној мери као у другима, ту је све лепо високо, блистају се ходници, собе, дворане, капеле. Све је то пространо, раденици раде без великих тешкоћа. Сви ти ходници, собе и дворане постале су тако, што се со непрестано вади; тамо где се извади остане шупљина, ако се вади правилно, и шупљина ће бити правилна, по вољи им је дакле направити, дугачке ходнике, собе или дворане.

Има мајдана где су већ на све стране повучени ходници, и из њих је со извађена, па су онда морали дубље ићи и тамо нове ходнике и собе правити, има и таквих мајдана, где су већ три четир пута дубље ишли, тако да они изгледају као кућа од три или четир спрата у земљи. Наравна ствар, да не копа сваки тамо где хоће и колико хоће, ту радњу воде људи, што се у том послу разумеју, да се неби ти спратови порушили. Доле има и коња, који ону одваћену со вуку кроз ходнике до места, куда се напоље износи из мајдана. Тамо се доле со већ тако обради, као што је после у оном великом грумењу у соларама виђамо.

Мајдана, у којима се вади каменита со, има у читавој Европи; но нису сви мајдани једнако богати. Од најзнатнијих су

они мајдани оспод варошице Вјеличке, па онда испод Бохније, (обе у Галицији). Дале су богати мајдани код варошице Штрасфурта у Немачкој.

На другим местима има такођер богатих мајдана, одакле се со вади, као што је око Ишла, Аусе-а, у опште у тој околини горње Аустрије, Штајерске, Салцбурга, али се тамо не праве мајдани као ови до сад описани, да се унутри копа и износи готова со напоље, већ се само уврте цеви унутра, док се не дође до соли, онда се сипа вода, која со раствори, и напуни се соли, колико је год може поднети онда ту воду шмрковима опет извуку напоље, па грејањем изваде онда из ње со.

Осим ових до сад споменутих мајдана, морамо споменути и доста богате мајдане у Угарској, и то у мармарошкој жупанији и по читавом Ердељу.

Из свију тих мајдана вади се годишње силна со, и разноси се у све крајеве света. У Европи се годишње извади, које из мајдана, које из мора и из сланих извора, око 35 милијона метарски центи соли.

Од те силне соли мали део пролази кроз прете домаћица, а велики део се употребљује на разне занате и за прављење соде.

Со је у великом поштовању била већ и код старих Словена, као знак мира, љубави и пријатељства, а и данашњи словенски народи износе пред госта „хлеб и со“.

Ла—.

Ј Е Д И Н Ч Е.

Спустише га у гроб хладни, има томе много лета;
Много горких дана прође поврх овог грешног света.

Спустише га у гроб хладни, — то му беше и крај свему,
Али у гроб не спустише болно срце матере му.

Спустише га у гроб хладни, све га живо заборави,
Само тужна мајка плаче и на санку и на јави.

Спустише га у гроб хладни — на дно срца мајке то је,
Сан јој дође, оно дође... грли, љуби чедо своје.

Ч. А. П.

КАКО УТИЧУ ПРИМЕРИ НА ВАСПИТАЊЕ?*)

Васпитање је полазна тачка образовања, како код појединога човека, тако и код читавих народа. О томе ћемо се најбоље уверити, кад помислимо, како је, од најстаријих времена, под старешинама васпитаним, код којих су врлине развијене биле и народ напредовао и у добром се усавршавао; а напротив, код оних поглавица, који пороке негују, биће посљедице развратнога делања њиховога, кад-тад коначна пропаст својих потчињених. Запитаћемо се дакле, како ћемо ми васпитање код наших млађих развијати и утврђивати, кад је то тако важан фактор образовања, — па и среће људске. Овде ће нас историја најбоље посаветовати, јер она је учитељица живота, која нам истиче дивне карактере славних мужева, у којима се огледа храброст, самопрегоревање, љубав за веру и народност и друге овима сличне врлине; но међу овима се често нађе и која тамна тачка, што нам казује гнусно дело каквог невернога сина отаџбине или народа свога. Но главна задаћа историје у овом случају је та да нам каже, како су се ове врлине у народ пресађивале, и којим начином су оне утицале на остале?

Па да видимо дакле, како и чиме се управо васпитање развија?

Ма да смо напред историју, као најспособнију за овај пример узели, ипак ћемо на прво место ставити највиши узор свију врлина, Спаситеља нашега.

Исус Христос, који је себи за задаћу узео, да хришћанску веру по свету рашири, за живота свога је много говорио, много приповедао и људе о свему уверавао, што се има у будућности збити. Неки људи и породице, које су имале у њему велику веру, дали су се оним речма и приповедањем на прелаз у хришћанску веру приволети. Не тек онда, када је Исус својим чудесима, својом муком, патњом и страдањем, па чак и својом смрћу доказао видљиво, примером све, о чему је говорио, онда су врло многи испунили жељу Спаситеља, и примили његову веру, спасавши се тиме од извесне пропасти, у коју би

због своје неслоге и веровања у разне богове, запело посрнули.

Питајмо се даље чиме се је васпитање у старих Грка, после њиховога нормалнога пада повратило? Нашло се племенитих људи, који су својом жртвом народ од те душевне смрти спасли. Таки је био Сократ, велики мудрац грчки. Помислимо, колико је он труда полагао, да младеж свога рода од зла одврати, видећемо, да се племенита цел његова рада и напора тек онда остварила, када је морао мучничку чашу отрова за своје добре жеље и намере да испије. Грци дирнути примером смрти Сократове, после увидеше, шта је тај племенити човек имао на уму, и пошли су његовим кораком.

Што је Сократ Грцима учинио, то је Римљанима Веспасијан и Трајан, а Србима Немања и св. Сава. До Немањине владе је наш народ због неслоге и неваљалства својих кнежева и сам рђаво радио и своме паду се клонио; а кад се појави ова светла звезда на небу српске историје, која је примерима свога васпитања најлепше врлине у своме народу будила, како је онда Србин коракнуо? Није ли ово леп пример, који је код простог народа морао бити од великога утицаја, када је Немања своја два брата, која су га из зависти скоро живота лишили, к себи примио и с њима пријатељски живио. Та он је свакад по примеру Христа Спаситеља пред скупљеним народом започињао своју беседу речма: „Мир вам“, а завршавао благо говорећи: „Љубите брат брата, јер ко не љуби брата, не љуби Бога.“

Па и св. Сава је за живота свога живим речма и делима, као најдивнијим примерима развијао васпитање, а усавршавао је највише свој народ у љубави према својој вери, најлепшој врлини, која човека краси. А после смрти је оставио школе и цркве, најлепши аманет својим потомцима, као средство, којим ће се даље неговати оно благо, што је заметнуо, и да се тим начином његове жеље не осујете. Па је ли остао Србину гроб св. Саве спомен на

*) Ово је један извод из школске задаће, које нам је за јавност уступио наставник г. Мита Калић.

овај узор свију људи? На жалост није, јер грозни Синан-паша спали ово свето тело и разнесе последње остатке — пепео његов. Но ето силне школе и цркве у нашега народа, нека нам буду вечити спомен овога заштитника народа српског. А није ли мати то исто српској деци, што је владалац своме народу? Није ли учитељ своме маленом стаду оно, што је Христос многобројноме стаду — целоме свету био?

Према томе ће дакле, лепом васпитању школске деце, једини узрок бити, добри примери учитеља. А кућевно васпитање, које је за живот човечији од велике ва-

жности, зависи само од примера родитеља, наиме матере.

Овде дакле видимо у најглавнијим пр-тама, да као што је васпитање прво средство за образованост, тако је пример први фактор за васпитање т. ј. пример је управо оно, што васпитава. Лепо нам каже народна пословица: „Какав старији, онаки и млађи.“ Зато треба свака мати а и сваки учитељ, лепим примером да предходи, јер се млађи већ по природном нагону на своје старије угледају, те по томе од примера старијих зависи сав развитак и успех у васпитању код млађих.

Исидора Секулића,
приправница

НА ЗАБАВИ

добротворне задруге Српкања Сентомашкиња.

Пролог

Ивана М. Псповића.

1. Србинско је гнездо славно,
Тражити му треба равно!
У врту му, перивоју,
Кад погледаш цвећа боју,
Изгубиш се у сновима,
А опијеш мирисима,
Што лахорић сипа, точи,
Док се чару диве очи.

2. Нема пара у лепоти,
Ни у том се не срамоти,
Та се чедност не ће дати
Ни површно описати!
А и на што? . . . за те красе
Већ по целом свету зна се!
Добром гласу брза крила
Свеудиљ су лака била!

3. Красан појам широм влада
О љупкости овог сада,
Са похвалом странци зборе
О том лишћу наше горе,
Каквог неје у истини
На далеко у туђини.
Сваки струк је нежан, бајан,
Па и зими зелен, трајан!

4. Питај за то и душмане,
Да и од њих решца пане!
Уздижу га без ласкања
И подлачког претварања.
Нек се овим тек поноси

Као мајски пуп у роси!
Нек му сунце благо сија,
Да му тонал зрачак прија!

5. Но ни студен, ветар, жега
Не може да сатре њега!
Ти цветићи и стручкови —
То су ћери и синови
Узоритог нашег рода,
Ком и Турчин хвалу ода!
И у даљем данас крају
Све то боље за њих знају!

6. Не треба ти даље заћи,
Кад и овде њих ћеш наћи,
Кад се и ту мирисави
Од тог цвећа венац прави,
А првен је. плав и бео,
По реду се тако сплео.
Гледај, како лепо стоје
Тако чисте, јасне боје!

7. Низ је диван . . . ходи амо,
Да се сити нагледамо!
Ту су оне румен-руже,
Што ти никад не дотуже,
Ту надземне љубичице
И за њима снег-ђурђице.
Но — шта велиш? . . . свако живи
Том се цвећу збиља диви!

8. Свачју љубав на мах стекне,
А по боји смерно рекне:

- Одкуда је све и чије...
 Познаје ли убавије?
 Може ли се где видети
 Од тог лепше — и желети?
 Ој, та слатко, рајско мири,
 Е ти недра чисто шири!
9. Од вељег се миља топиш,
 Те ка' у сну очи склопиш,
 Занесу те оне сласти.
 Што су њему тек у власти!
 Тај се венац српским зове,
 Добročинством свуда гове,
Задруга му назив даше,
 А у овој све је наше!
10. Узор-цељ јој истакнута:
 Врлинама крчи пута!
 Дивно гесло широм трубе
 Наше мајке, наше љубе,
 А одане народности
 Ради лепше будућности.
 Нек им пример виде ћери,
 Нек се с њима младеж мери!
11. О, како су племените!
 Врлином се само ките...
 Што дивоте цвеће гаји,
 Телесни им то су баји,
 Мирис му је ту доброта,
 Што их реси свег живота.
 С њом се свака Српка роди
 И кроз цео век се води!
12. Груди су им пуне жара,
 Што га љубав онде ствара,
 Која никад не познаје
 Ниске, лажне осећаје:
 Чисту хране у себика,
 А за сваког паћеника,
 Да му с мање бриге, јада
 Бедан живот лакше пада!
13. Не могу ли посебице,
 Онда прегну јатомице,
 Да остваре свете цели,
 Милостиња да се дели,
 Да се терет, јад уклони.
 Где се горка суза рони.
 Само тако нек се ради,
 Биће плода лепој нади!
14. Нема, да се друштво цена,
 Заједница ту је лепа!
 Стална им је чврета слога,
 Ој, а нама треба тога!
 Сувише је свађе, спора,
 Црних дана због раздора!
 Нек за углед оне службе,
 Како блиски све се друже!
15. У то коло несудале
 За награде и захвале,
 Нити бива, да се гложе,
 Нити сталез икад може:
 Да разлике сачињава,
 Једнака су овде права!
 Тако свугде у нас да је,
 Па да сунце среће сјаје!
16. Чланицама понос не да,
 Те се на то и не гледа.
 Сиромашне и богате,
 Кад се посла свесно лате,
 Не знаш, која боље схваћа:
 Шта је друштва тог задаћа?!
 Не попушта ту ни мало,
 Да се не би у зло пало!
17. О, како је узвишено,
 Од постанка остварено,
 Да задруге не познају
 Преимућство ни партају!
 Племенитост само цене,
 Уздижући силе њене!
 Тако нека увек маре
 За све лепе срца даре!
18. Том путањом ваља ићи,
 Па се слога мора дићи!
 Разбраћенства ко се боји,
 Нека мушки на њој стоји!
 У тој тежњи к благодати
 Благослов ће да нас прати.
 Клете распре већ је доста
 Сваки кут јој станом поста!
19. Опет нешто да дотакнем,
 Па ма одмах да умакнем!
 Но — шапнућу: добро знате,
 Шта на уму да имате,
 Кад се речи те тумаче?!
 Зар нам жене да предњаче?
 Кад се оне прво јаве,
 Где су онда мушке главе?!
20. Чисто ми се глас причује,
 Што овако јадикује:
 Зар се од тог стида, срама
 Мушки понос још не слама?
 Зар и даље са неслоге
 Да несреће бива многе?
 Да се роду живот српи?
 Докле тако да се трпи?!
21. У неповрат — сви раздори,
 Па све нек се братски твори!
 Трговимо се, освестимо,
 Недајмо се, исплетимо
 Из партајске густе мреже,
 Нека распре од нас беже!

Оне само ваје носе,
Опћу добит нагло косе!

22. Здраво да си, чувен био,
Бог ти среће подарио:
Српског рода лешии поле!
Што радости ка' и боле
Са мушкињем увек делиш,
Да му ране пре исцелиш!
Ти нас тешиш, ти и снажиш,
Вишом силом јаде блажиш!

23. Ој, Српкиње, ни забава
Неје од вас ту бадава!
Имућније њом сте раде
Веселити игром саде,
А убоге за тим хтети
Нахранити, заодети,
Прегнућете, да се збрине,

Те беднику терет скине!

24. Ту весеље и утеха,
Двоструког је тим успеха!
Узорито ово дело
Остаће вам неувело;
Благост вам је мирис цвеће,
Што пропасти никад не ће!
Нек вам Господ за то плати,
Нек вам срећа дане злати!

25. Место вас ћу да ускликнем,
Раздрагано да узвикнем
Од успеха и радости:
Добро дошли, врли гости!
Што је овде број вам већи,
Тим ће патник више стећи,
Но — и ван тог својски велим:
Најбољи вам провод желим!

ЅБЕДЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ.

О интернатима. Професори учитељских школа из Угарске имали су свој годишњи састанак у Будапешти 17. (29.) јануара о. г. где су претресали питање о интернатима (да ученици и станују у школи.) Велика већина професора ових изјавила се за интернате, те је тако решено, да умоли кр. уг. министра богочасти и јавне наставе, да изда план, како да се у свим учитељским школама (препарандијама) заведу интернати тако, да и екстернисте морају пробавити цео дан у школи и тамо обавити своје школске задаће. На ову околност ваља да обрати своју пажњу и Његова Светост, кад наређује издање новог здања за сомборску учитељску школу.

Нова српска ратарска школа отворена је у Подгорици у Црној Гори 1892. г. децембра месеца. О тој школи је издала управа сад први штампан извештај.

На вишој женској школи у Београду постављена је за управитељку заслужна и вредна гђица *Персида Пинтеровићева* председница женског друштва, а досадања управитељка гђа *Катарина Миловука* стављена је у мир, пошто је одслужила своје прописано време.

ИЗ ДРУШТВА.

Вуковарска добротворна Задруга Српкиња издала је крајем 1893. г. штампан рачунски извештај за 1893. г., који нам износи врло леп резултат напретка и рада те младе наше задруге. Једва је навршила та задруга две године, како је основана и ево броји на крају 1893.

г. капитал од 2395 ф. 69 н. ма да је издала 1893. г. 385 ф. на потпору сиротих, 97 ф. 29 н. на одело сироте деце и 60 ф. 90 н. на погорелце у Ловри. Ал ту се и даје нешто створити, кад има 160 редовних чланица и 42 добротвора. С таким бројем чланица, не може се ни Нови Сад похвалити. Живеле Вуковаркиње!

Одликовање. Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња признавајући велике заслуге гђе *Нине Петровићке* председнице в. кикиндске српске добротворне жен. задруге, коју је тамо основала и пуних 20 година стајала на челу тој најстаријој оностраној српској жен. задрузи, избрало ју у својој овогодишњој редовној главној скупштини за своју *почасну чланицу*.

Исто тако признавајући велике заслуге гђе *Персиде Пинтеровићеве*, која стоји више од 10 година на челу београдске женске задруге, и која је како за унапређење те задруге, тако и на другим пољима хумане и просветне струке стекла леп гласа и угледно место међу нашим родољубивим и заслужним Српкињама; најпосле признавајући велике заслуге на књижевном пољу нашој личној списатељки гђи *Елодији Чеди Мијатовића* садањег министра финансије у краљ. Србији, избрала је и њих две за своје почасне чланице, те тако ова задруга има сада своје четир почасне чланице: Мис Ирбијеву, велику српску добротворку у Сарајеву, Нину Петровићеву, Персиду Пинтеровићеву и Елодију Ч. Мијатовића. Живеле!

Забаве. Наше добротворне задруге приредиле и приређују на све стране лепе забаве у корист својих хуманих цели, те тако снајају хуману, забавну, поучну и родољубиву цел у својим смеровима.

Тако смо амо добили позив од *суботичке* добротворне задруге, која је са лепим и одабраним програмом приредила *беседу с игранком* 22. јануара о. г. на добротворне цели. Ову је беседу зачинио г. А. Хаџић својим лепим говором.

Даљска српска женска задруга приредила је *забаву с томболом* 29. јануа (10. фебруара) о. г. у корист сироте школ. деце.

Тур. Бечејска срп. жен. задруга приредила је *беседу с игранком* 30. јануара (11. фебруара) о. г. уз суделовање гђице: Јулке Поповић-Павловићеве, Јованке и Миле Илијћа, г.г. Стевана Дескашева, Пере Добринковића, Антонија Освалда и Беле Рота, а отворио је беседу говором: Др. Богдан Давидовић адвокат.

Вуковарска срп. жен. задруга приређује у корист свога фонда на Сретеније о. г. *забаву с игранком*. Она ће да прикаже алегоријску слику „Маркова Сабља“ од Јов. Ђорђевића.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Кад се ко јаче посече, нема бољег ни бржег лека, него кад се из ране испеди мало крви, па се онда чистом млаком водом (неки с опроштењем својом мокраћом) покваси и за тим на рану саструже са чисто белог зида креча и чистом крпом замота. Крв одмах престане тећи и бол одумине и кроз 2—3 дана и највећа рана зараста. Завој се не скида, док се год бол осећа; а ако се завој у красту залепи, не ваља га чупати, него млаком водом квасити и тако одлепити. Овако се лече касаци, кожари и други наши људи, који имају посла са оштрим оруђем, па се случајно посеку.

Правила за спавање. Наука о чувању здравља (хигијена) игра данас велику улогу у свету; више се данас на томе ради, да се предупреди болест, него како се лечи болест. Људи од те струке доказују, да човек навлачи себи неке болести и самим начином спавања. Они н. пр. доказују, да није добро, да човек спава на јастуцима у опште, т. ј. да меће јастуке под главу, јер се тим, веде, крвоток спречава. Подглавље препоручују само за оне особе, које пате од загуши а за сваког другог препоручују спавање без икаква узглавља.

Црна боја и болести. Приметило се да црна боја лако и јаче привлачи к себи мирис, и смрад. То може сваки и на себи приметити, кад седи у црним аљинама тамо, где се пуши дуван, онда по два дана удара та аљина на дим, а на белој ће се једва неколико минута осећати. Та околност је нагнала лекаре, да испитују, која боја привлачи највише болести, или која се окужи најјаче од прилепчивих болести, па су нашли, да црна боја то највише удише. За то се препоручује свима, који око болесника оде, да се облаче у бело рубље и да

избегавају црне боје на себи и на болеснику, јер се тим најлакше разноси болест даље.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Жабе да истребиш из баште. Узми катрана (коломаза) у један лончић или цреп, па замочи ту дрвце и кани жаби на леђа. То тако гризе жабу, да се свака завуче одмах у рупу, па тамо и угине.

Живина и млеко. Сва живина воли у млеку натопљена хлеба, ил прекрупне од жита или надробљене обарене кртоле (кромпира). Од те хране и зими носи живина јаја и врло напредују.

Саксије од глиста да опростиш. Насадај дивљег кестена у 10 пута толико воде и остави два дана да постоји. После залиј саксију том водом, што већма, глисте ће одмах изићи.

Глисте се из цвећа у лонце истребе најлакше, кад се лонац с цвећем тури у воду врућу од 40°; све ће глисте изаћи из земље. Исто тако измиле глисте из земље и кад се земља поспе куваном водом од орахова листа, целена или другог ђутог биља.

Цвеће у лонцима оболе од многог заливања и за то га ваља лечити овако: Пресади га у чисту суву земљу, или још простије: заливај га врелом водом од 50° R. тако да процури вода кроз локац. То излечи и земљу, која је била ускисла.

РАЗНО.

Архијерејска реч. Овогодишњи св. Сава донео нам је необично лепе, топле и благе дне, који су на наше изумрле осећаје и слеђену душу ванредно добро упливисали, те је и наше срце почело да пуца од раздраганости у исти тренутак, кад је и замрзнути лед на Дунаву почео од топлог сунчевог загрљаја да пуца.

Његова Светост патријарх српски Георгије, посетио је тога дана срп. вел. гимназију у Нов. Саду, обавио у школи водоосвећење и по том изјавио, да прилаже мимо оних 100 ф., што је још као прота сомборски дао, још 1000 ф. на фонд те школе. — О ручку, при своме господском столу, изјавио је пред свима отменим гостима, да оснива фонд за потпомагање и издржавање срп. осн. нар. вероисповедних школа у митрополији карловачкој са 10.000 ф. Изјавио је даље, да ће идућег пролећа подићи у Сомбору зграду за српску учитељску школу, која ће стати на 40.000 ф., и обриче, да ће скорим подићи у Карловци дузовно семенште, па ако скорим Сабор не подигне у Нов. Саду нову зграду за срп. вел. гимназију, подићи ће и ту Његова Светост.

Оваке архијерејске речи и оваки чини морају сваку српску душу обрадовати и измамити из родољубивих груди топло признање и усклик: живео!

Св. савска прослава обављена је и ове го.

дине на најсвечанији начин у свим српским крајевима, а понајодушевљеније канда у Босни и Херцеговини; тамо се сами грађани удружили, па приређују беседе и забаве у корист својих школа, као што су учинили: *Мостарци, Блосеничани, Дољ. Тузлани, Бијељинчани* и др. И у нашим крајевима приређене су тога дана школске и друге забаве; тако је приредила новосадска срп. вел. гимназија и ове године сјајну беседу с игранком под руководством свог вредног професора Јована Грчића у корист својих ученика; срп. виш. девој. школа у *Панчеву* опет у корист својим сиротим ученицама. Српско академско друштво „Србадија“ у Грацу у славу српског књижевника: Стојана Новаковића, а уз пријатељско суделовање гђе Олге Месаровићеве. — Учитељски збор у Ст. Стамару у корист своје сироте школ. деце и т. д.

Одликовање. Наш сарадник, пречасни г. *Сергије Пошић*, економ патријаршески, одликован је од краља Александра I. дворским орденом са златном круном. Нека му је сретно и дуговечно!

Певачка дружина „Станковић“ приредила је 29. јан. о. г. концерт с игранком под управом свога хоровађе Вл. Н. Шпирског и уз суде-

ловање г.г. Стевана Вагнера и Сташе Биничког.

Фабрика Ђилимова. Од како је 1884. год. новосадска изложба рукотворина Српкиња изнела у онако лепој и богатој слици наше народне Ђилимове, од то доба се почела угарска влада бавити тим питањем и основала је у малом у В. Бечкереку и В. Кикинди фабрику наших Ђилимова. Па како је видела да се те рукотворине све више траже у држави и на страни, намерна је да оснује у већем фабрику Ђилимова. У то име сазвао је велики жупан торонталске жупаније *Ернест Роњаји* једну конференцију, која је решила да се оснује у В. Бечкереку акцијно друштво, које ће издати 700 удеоница по 100 ф., те да се тако свотом од 70.000 фор. подигне у В. Бечкереку фабрика за то. Упис акционара је већ отпочео и маја месеца о. г. састаће се тамо прва глав. скупштина акционара, која ће отпочети посао

„Домаћи Лист“ за привреду, што је излазило у Сомбору пуне три године дана под уредништвом вредног учитеља сомборског г. Стеве Коњовића, престао је излазити почетком о. г. са велике вересије, која се није дала утерати у своје време. То је штета.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Новосаткиња.

Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју последњу одборску седницу за прошлу 1893. г. 31. децембра 1893. (12. јануара 1894.) под председништвом своје начелнице гђе Јулке Радовановићке, у којој је начелница известила да је у име откупа од честитања нове године приложила на варошки убоги дом 10 ф., и да је на молбу г. др. Савића из Загреба послала на послугу друштвена правила. У овој седници је известио перовођа одбор, да је с начелницом и прегледачицом прегледао друштвене рачуне и књиге и да се испоставило да је готовина друштвена за последњи децембар 1893. г. износила: 3627 ф. 82 н., од којих је уложено на приплод: 3500 ф., а 127 ф. 82 н. било је у каси. — Овом приликом је перовођа поднео предлог за прорачун 1894. г. који се има главној скупштини на одобрење поднети, по коме би било примање: 1) од чланарине: 560 ф.; 2) од забаве: 300 ф.; 3) добровољних прилога: 50 ф.; 4) од куће кирије: 800 ф.; 5) од интереса на улоге: 140 ф.; 6) од срп.

правосл. општине прилог за забавиште: 300 ф.; од дечије уплате у забавишту: 100 ф., свега: 2250 ф. — Издавање: 1) у резервни фонд: 600 ф.; 2) на потпору приправница: 150 ф.; 3) за одело сирот. деце: 150 ф.; 4) на разне милостиње: 100 ф.; 5) на порез: 180 ф.; 6) на репарацију куће: 100 ф.; 7) на послугу и штампу: 30 ф.; 8) на чланарине: 30 ф.; 9) на забавиште: 910 ф.; свега: 2250 ф. — У овој седници је заказана редов. глав. скупштина за 16. (28.) јануар 1894. г. после подне у 2½ сата. На молбу Ане Николићке, дата је истој припомоћ од 10 ф. за издржавање своје 4 деце, а тако исто одређено је приправници Евици Павковићевој за 5 месеци припомоћ по 5 ф. месечно. За приређивање забаве филијала друштва „Првеног Крста“ изаслате су у заједничку седницу гђе: Ирма Адамовићка и Марија Плавшићка.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је 16. (28.) јануара своју редовну главну скупштину, под председништвом своје начелнице гђе Јулке Радова-

новићке. Присутне су биле све прегледачице и скоро све одборкиње и још 20 скупштинарака. Начелница је отворила скупштину кратком и уједно добродошлицом у 3 сата после подне и одмах се прешло на дневни ред.

Прво се устајањем и изразом: „Бог да им душу прости“, одала почаст и туга за упокојеним задругаркама: Маријом Јоцићком, Даницом Тодоровићком и Катинцом Романовићком. За тим се одмах читао извештај одбора о његовом раду за прошлу 1893. г. Из извештаја тог видимо ове белешке: да је на молбу лањске глав скупштине наша епархиј. школска власт признала друштвеним забавиштима верозаконски тип и одклонила насртај државних школ. власти на непосредни расположај у овим школицама; да је друштво приредило и прошле године лепу забаву, која је имала и морална и материјална велика успеха, јер је преко 700 фор. пало на каси; да се Српкиње из места радо уписују у ову задругу и да је број чланица за прошлу годину повећан са 8, те тако бројимо данас у задрузи 146 редов. чланица; даље, да је било понуде за друштвену кућу са 13.000 фор. из чега се види, да друштвеном имању скаче вредност и да је друштво добро учинило, што је ту кућу купило. Из тог следује и то, да је имање друштвено с тим порасло на 17.000 фор. за не пуних 14 година друштвеног рада. Наводи се даље, да је одбор покушао, да прекуши од политичне општине 800⁰ земљишта њеног, које лежи поред друштвене куће, али то је неизвесно. Ако се повољне прилике покажу, одбор ће уз одобрење ове скупштине покушати све да добије један део тог земљишта те да прошири своје двориште и да још више повећа вредност својој кући. У осталом наводи се још, да је одбор и прошле године приредио свечан парастос својим покојним задругаркама и добротворима; држао је у течају те године 9 седница и обавио у њима 72 предмета. — Скупштина је узела извештај овај на повољно и односно на одобравајуће знање.

На другом месту је било читање извештаја прегледачког одбора, који је изјавио,

да су рачуни у двапут прегледани и да је и биланција годишња прегледана и нашао је, да је све у реду, те предлаже, да се изда опрасница благајкињи Софији Јефтићки за рачуне из прошле године, а уједно и захвала на њеном труду, што је скупштина и одобрила.

Из рачуна друштвеног бележимо, да је примање било: од чланица: 574 ф.; добровољних прилога: 47 ф. 5 н.; од забаве: 696·10 ф.; од продатих нота: 2·30 ф.; од кирије кућевне: 793·60 ф.; интерес на улоге: 126·24 ф.; од прилога на забавиште: 201 ф.; од цркв. општине за забавиште: 300 ф. и од уплате деце, што посећују забавиште: 117·75 ф. свега: 2858·04 фор.

— Издавање: На кућу порез и репарација: 253·83 ф.; трошак око забаве: 290 ф. 50 н.; на милостије: 574·63 ф.; на прилоге: 27 ф.; на чланарине: 23·05 ф.; на послугу: 24 ф.; на штампу: 45·96 ф.; на поштарину: 5 ф. 92 нов.; на забавиште: 1023·72 ф.; свега: 2268·64 ф.; сувишка: 589·40 ф. Кад се томе дода лањска готовина од 3038·42 ф.: онда се види, да је друштвено стање у готовини: 3627·82 ф. и кућа у вредности од 13.000 ф., то је укупно имање: 16.627·82 ф.

Сентомашкиња.

Извештај о забави „Дотротворне задруге Српкиња Сентомашкиња“ држане 2. (14.) јануара 1894. год.

І. Примање:

а) од добровољних прилога	62·50 ф.
б) од улазница	74 „

Свега: 136·50 ф.

ІІ Издавање: 45·35 ф.

ІІІ. Чист приход: 91·15 ф.

Добровољне прилоге дароваше:

По 6 фор. Гђа Милева Милана Дунђерског.

По 5 фор. Гђа Зорка Стеве Дунђерског.

По 3 фор. Гда: Богдан Дунђерски, Александар Мајински (Сегедин).

По 2 фор. Гђа Исидора Дунђерска, Гда др. Милан Поповић (Ст. Бечеј) Андрија Лукић глумца, др. Момир Павловић,

Шандор Јанковић, Иса Иванић, Јован Теофановић.

По 1 фор. 50 н Г. Марковић глумац.

По 1 фор. Гђе: Ангелина Баџац, Марија Нике Николића, Јелена Нићина, Ленка Нићина, Катица Д. Манојловића, Милица Цвете Гаванског, Марија Симе Мајинског, Мара Др. Мајинског, Ангелина Неце Дунђерског, Катица пароха Каћанског, Софија Продановићка. Гда: Н. Блументал, Бараковић, Лаза К. Манојловић, Мирко Алексијевић, Андрија Срић, Тоша Дунђерски, Стеван Л. Манојловић, Тоша Т. Гавански, Лаза Л. Манојловић, Ђура Р. Стефановић (Ђурија), Ђока Р. Стефановић, Н. Григоријевић богослов.

По 50 новч. Гђа Матилд: Станимировић и Гдн. Др. Фридман.

Накнадно дароваше:

По 2 фор. Гђе: Данка Лазе Јовановића из Мола, Даринка Ђуре Страјића и гдн. Пера Добриновић глумац.

Најтоплију захвалу нека приме гореименовани, а тако исто и суделачи, који се својски заузеше, те нам је ова забава како моралне хране, тако и материјалне користи задовољавајуће допринела.

Особиту хвалу нека приме: Гђа Ружица Поповића, Гђе: Олга и Милка Манојловића, Мила Биримчева и Катица Сремчевићева, као и господа: Иван Поповић, Милан Продановић, Бошко Кекић, Озрен Загорица, Иса Иванић, Јован Пивнички и Павле Илић, па и сви, који према овој задрузи љубав указаше и забаву посетише.

У *Сентомашу*, 23. јануара 1894. год.

Одбор

добротворне Задруге Српкиња Сентомашкиња.

ЗАБАВА.

ЖАО МИ ЈЕ НА ТЕ!

Прошао сам поред твојих врата
А на њима ти си, душо, била,
Одмах си ме погледала млада —
Па се на ме љуцко насмјешила...
Ал, од тако милога осмејка
Многа срца љуто, тешко пате; —
Па и моје што си заљубила
Зоро моја, жао ми је на те!

У баштици други пут си била
Ту си цвјеће мирисаво брала,
Набрала си неколико кита —
И мени си једну киту дала.
А кад сам се кући повратио
Љубљах киту многе, многе сате;
Што не имах мира ни покоја,
Зоро моја, жао ми је на те!

Али једном доћ' ће часак драги
Кад по тебе дођу моји свати,
Када ћеш ми пред олтаром светим
За навјек своју руку дати.
Па када те притиснем на груди
— То бар други не ће да нам крате —
Кад пољубим уснице ти рујне
Тад ми не ће жао бити на те!

Свет. Ђоровић.

ЛИЈЕПА СТАКА.

ЦРТИЦА ИЗ МОСТАРА

Посвећена драгоме пријатељу Милану В. Марину.

Једнога дана, док сам још к'о дијете
по сокацима скакао, причала ми је
баба Јока ову причу.

— „Било је то давно, врло давно“ при-

чаше она, не знам који паша онда бијаше
у Мостару, али знам, да су онда Турци
највише зулума чинили. Тешко ти бијаше
онда свакоме, који се часнијем крстом

крстио. Сви су гледали, да му што више нахуде, а многи је и главом платио.

Али ђевојке што су триле — то је за причање. Ако је која била макар и мало наочита, за живу главу није смјела изићи Турчину на очи, јер би јој се одмах смркло.

Тако стајаше на царини и неки Митар Недозван. Био је то к'о неки трговац, ама је имао подоста година. Управо он је био некако цинцарског соја, па у нашем народу није имао толико части, па и ако се био оженио Мостарком.

А Турци су њега најмање узнемирили. Умио се он пред њима превијати к'о прв и гладити их низ длаку — па се никога није бојао.

И он је имао једну једиту шћер Стаку.

Била вам је то дивота ђевојка, каквијех их данас готово никако и нема. Ако оћеш лијепа к'о урнек, а чистуница и ваљаница к'о ријетко која. Једном ријечи, бијаше вам то једна од најчеститијих ђевојака у читавоме Мостару.

У кући је радила по себи, носила је и воду са Неретве по себи, — све по себи.

И баш због тога почеше многи младићи дерати кундуре испред Митровијех врата све чешће; а Митар би тада само изиш'о пред врата, да осеири, који би му био најбољи зет.

Баш се спуштало вече.

У то доба обично излажаху наше жене и ђевојке по воду.

И у Митровој кући бијаше некако нестало воде, те Стака узе два ђугума и оде на Неретву.

Полако и безбрижно зафатила је она воде, па онда стаде да мало отпочине.

У тај час дотрча пред њу млади бег Мујагић.

— А шта ти овђе радиш?

Стака се чисто окаменила од страха и од чуда па ни да ријечи проговори.

— Шта радиш?

Она шути.

— А чија си ти?

— Митрова.

Турчин стаде.

Да није била Митрова, Бог сами зна, шта би он чинио, а овако је само гледаше.

— Е, хајде дома, рече јој па оде на траг, а она шчепа ђугуме, па потрча к'о махнита.

Сјутра дан баш кад је Митар отворио, дође му Мујагић.

— Сабалакаиросум Митре!

— Алахразосум честити беже.

Бег и не питајући сједе.

— Чујеш Митре, ево сам дошао мухајим до тебе, да те нешто запитам.

— Ефендум? рече Митар покорно.

— Најприје ћу ти причати, поче бег. Синоћ, баш у сами акшам сједим ја у Агића берберници, па нешто егленишем са јаранима. Баш се ја бијех нешто распричао, док испред бербернице прође једна ђевојка на воду. Дина ми и турске ми вјере учини ми се кршнија и прикладнија него ли каква Турђистанка.

И ја прекидох причу, те пођох за њом.

Дош'о сам баш кад је била зафатила воде, те је почех питати, а она ми рече: да је твоја.

Митар бијаше преблиједио к'о дувар, па се само укочио пред бегом.

А бег настави:

— Еле да ти кажем, Митре, та ми се ђевојка допала к'о ни једна до данас; па сам, бива, дош'о, да те лијепо запитам, хоћеш ли ми је дати?

Митар је шутио.

— Што гођ зажели, то ће јој се створити, живиће ти к'о каква царица, а и теби не ће бити ружно.

Митар се мало прену.

— Ама, честити беже, ми смо ришћани. Бег се грохотом насмеја.

— Па шта је то? Ако је ришћанка, ја ћу је лако потурчити.

А Митар се тргну.

— Потурчити? Моју шћер? Е, честити беже, то никако бити не може.

— Не може?

— Не може, честити беже, јер шта би онда свијет?

— А ко је тебе још за свијет пит'о? Свијет нека говори шта хоће, мени то није стало. Него ти велим: или ми је дај овако, или ћеш ми је давати друкчије.

И бег извади кесу пуну цекина, те је баци пред Митра; а овај се укочи, па

не зна шта ће ни како ће. Ако узме дукате те бегу даде Стаку биће му боље, а ако не да, Стаку ће силом одвести и њему отсијећи главу.

Овђе се Митар показа баш прави Цинцар.

Полако се саже до тала, диже ону бегову кесу и поклони се бегу:

— Е ја пристајем, честити беже, ама само да још и њу зачитам.

— Добро, добро, рече бег, па весео изиђе.

А Митар отрча Стаки.

Она је баш нешто у кући радила кад он дотрча, па онако изненадно, испрекидано јој поче причати:

— Стако! Знаш ли шта је ново? Ти се удајеш!

Ја сам те дао!

Стака стаде.

— Јес', дао сам те у кућу, ће ћеш живити к'о царица, сви ће ти се клањати и слушати те, а и мени ће бити добро.

Стака не може ни да се разабере од чуда, а Митар настави:

— Па знаш ли за кога?

— За кога?

— За бега Мујагића.

Стака врисну.

— За Турчина?

— Па за Турчина.

— И ти ме дао?

— Па шта је? Само ћеш се потурчити, па да живиш ко нико.

— И ја да се потурчим?

— Па шта је?

Стака га погледа мрко

— Па зар ми отац то говори?

— Говори.

Она се исправи.

— Е макар што те волим и почитујем к'о свога оца, ја никад не ћу поћи за Турчина.

А Митар плану:

— Мораш! Ја сам те дао. Видиш ја сам примио ово... ово...

И он показа кесу.

Сад јако пуче Стаки пред очима:

— Ти си ме прод'о?

— Ти мораш поћи!

Стака опет стаде. Једна јој мисао као стријела кроз главу прохуја... Она се замисли...

Па стаде пред оца.

— Добро, поћу за Турчина. Учинићу, што још ни једна Српкиња учинила није.

И она пољуби оца у руку, а он к'о махнит стаде је цмакати

Поноћ је давно превалила

У својој соби сједила је Стака и молила се Богу.

Тога јутра доћи ће по њу, да је потурче, па онда, да је воде бегу Мујагићу.

Она је читала све молитве, па се онда диже те кроз пенцдер погледа на поље.

Ноћ је била дивна.

И она полако отвори собу, па на прстима сиђе низ басамаче па онда у авлију, те отуда у башчу. Из башче прескочи плот, те изиђе на сокак, па онда потрча што може боље...

И сиђе крај Неретве, баш на оно мјесто, ће је Мујагић затек'о.

Затим погледа око себе плашљиво и прекрсти се.

— Отац ме је прод'о, али ми није стало за то. Ја сам Српкиња, права Српкиња, па нећу да погазим своју свету православну вреру... Оче, опрости ми!...

Вода пљусну, таласи се размакоше и склопише, те полијеше са собом лијепу Стаку...

Пијевац у близини негдје зајјева...

Зора поче свићати...

Исти дан нестало је и Митра.

К'о да је и он отишао за својом Стаком

Свет. Ђоровић.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Крила. Песме од Јулке Јовица Стритимировић. Земун. 1892.

Доброта и лепота ове књиге почиње већ е насловом. „Крила“ су заиста лепо име за песме, јер нам уједно и симболишу не само суштину њихову већ и значај им. Душом, жељом, осећајима се лети, кад се за маштом yine и сав уну-

трашњи човек; шта више, нежнијем уху се чисто и причује шушањ невидовних крила, а тај шушањ био би ритам, по ком се песма креће.

Но да ли су крила свакога песника доста снажна, да га и понесу у онај свет, који он види и отворених очију а који је обичнијем човеку отворен тек онда, кад су му очи затворене? Не свакога. Крила пак песнице наше не

само да су доста снажна, већ су и вита па и шарена а гинко кретање њихово чисто добротворно утиче и на онога, који о шареном свету фантазија тек онда слутити, кад су му очи затворене.

У нас није ретка појава, да когод окуша крила своје фантазије, само што често бива, да на покушају и остане — ах! кад би то заиста баш тако и било. Једно, што се поуздано може рећи, то је, да се и у нас као и у других народа, више мушки свет појезијом бави него женски. Бави ли се пак и овај песничством, онда ћемо чешће наићи на рефлекторне песме него на иницијативне, на песме дакле, које су пре неки одзив него позив Сасвим по природи. Ми не ћемо погрешити, ако тврдимо, да су баш љубавне песме у пјесница у мањој мери заступљене него у песника. А и то лежи баш у суштини нарави, која одликује женски свет.

Човек може тражити љубав али женско је може само давати, вратити; њено тражење било би у таквом случају — понуда. Зато нас — бар нама је тако — немило дирају изливи несретне љубави из пера песнице. Она, као женско, мора бити уверена, да се њени осећаји не тичу никог, па ако младића блесак такве љубави бар интересантним прави, на њу пада сенка одбијенога натуравања у немилосмислу.

Љубавних песама има релативно мало у овој збирци. Патријотске заузимају прво место, и осећање родољубља провлачи се кроз све песме, управо рећи, то је осећање кад кад основа, кад кад наикт њихов.

Као што код лирских песама и није друкче, и ове су излив тренутнога осећања, тренутнога расположења. Од снаге предмета, околине, прилике зависило је, е да ли ће у души њеној одзива наћи. Је ли се нашао одзив, била је песма ту и само је још требало стилистички изаћи на чисто. Песма се као таква а за самога песника ствара у тренутку реакције на спољне утицаје; за друге, за читање, мора се песма тако уде сити, како би у њих могла побудити оно расположење, у ком беше песник, кад је с поља примао утиске. То пак не иде тако тренутно, нити се то даје извести под навалом оних осећаја. Ту треба мира, премишљања, у неку руку прекаљивања тих осећаја. Ако би се у свет пустила песма знаква, каква је у оном тренутку реакције поникла, — ко би је разумео! Прекидане, поцепане реченице, неразумљиве речи, неопределиви изрази и многи знаци усклика било би све, што би се читаоцу могло понудити. Да ли би тај онда могао знати, шта хоће песник песмом својом да каже, сумњамо, врло сумњамо. Песник мора сам бити на чисто са својим осећајима, како би их онда јасно могао и приказати. То пак не може бити у тренутку прве навале, која буни и ремети осећаје и мисли; то може бити тек онда, кад се оно што је излишно и претерано лучи а оно што је прекаљено кад остане.

Кроз такву је ватру, нема сумње, прошла и пјесница „Крила“, јер та нам приказују „по вршину барем таку“... а ипак се може знати или бар слутити, да је тамо на дну „мртвих снова, жеља, нада и бродова.“ — Ћ.

Успомене из Италије. Написао Др. Ђорђе Дера (Прештампано из Летописа „Матице Српске“ 1892—1893.) Други део У Н. Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1893.

Ко је имао прилике да прочита први део ових „Успомена“ нашег одличног писца, зацело ће се зарадовати, кад чује, да су изишле у потпуној слици ти верни описи, дивне Италије. И ко није никад видео Италије и њених красота, насладиће се и науживаће се њене убавости у овим „Успоменама“, те ми најтоплије препоручујемо нашим читатељкама ову као и прву књигу. Књига је на финиј артији и у великој бемини штампана, има 202 стране и цена је према том мала, тек 75 новч.

„Спомена“ дечији лист за забаву и поуку, што је почео лане излазити са сликама под уредничством г. Ивана Мартиновића учитеља панчевачког излазиће и даље у истом облику месечно једанпут а цена је годишње 1 ф. или 2½ динара. Претплату прима г. Вељко Константиновић учитељ у Панчеву. Препоручујемо родитељима овај лист.

ЧИТУЉА.

† Војислав Ј. Илијћ. Неумитна смрт као да најчешће свраћа нашем маленом народу и из њега односи све боље од бољих. Сад скоро 21. јануара о. г. однесе нам опет једног од првих песника, нашег Војислава Ј. Илијћа, који је једва претурио 32. годину живота, а нарадио више и створио лепше него многи, који је и 80. годину преживео. Војислав Ј. Илијћ беше створио у нас нову врсту песничства, која се одвајаше и садржином и формом од сувремених својих другова, и са те своје особине, беше се расчуло за њега и у шире образованије кругове страног света, који га почеше штудирати, одобравати и похваљивати. Покојник је издао своје песме у засебној збирци 1888. и 1889. год, а изашло је његових песама: у „Стражилову“, „Колу“ „Јавору“, „Босанској Вили“, „Отаџбини“ и „Гласнику“ и т. д.

За оваким губитком морамо сви закалати, јер смо као народ изгубили много у овом младом покојнику. Нека му је вечна успомена!

† Прока Миладиновић, парох у Воботи (у Срему) добротвор народни, преминуо је 4. (16.) јануара о. г. у своме месту службовања. Родио се у Даљу и ту као ђакон и учитељ служио 10 година, а по том је изабран за пароха у своме овом месту, где је верно и поштено одслужио пуне 44 године. свега дакле 54 године служио цркви и школи. Умр'о је у 78. години живота. Оста-

вио је сво своје имање народу, од кога је и заслужио. Још за живота саградио је на гробљу кућу за чувара и оставио четвртину урбаријалне сесије земље, да се отуда издржава тај чувар. Осим тога оставио је „Матици Српској“ 10.000 фор. као закладу: „Проке и Милоја (сина) Миладиновића“, да се од интереса тога даде једна штинендија од 600 ф. за медицинаре и једна од 300 ф. за гимназисте. Нека му је слава и вечна успомена!

† Душан Папић богослов I. године, ваљан син нашег одличног проте жабаљског г. Милоша Папића преминуо је 17. (29.) децембра 1893. г. у раној младости, тек у 20. години живота. Покојник је био даровит младић и ванредно је волео песму и музику у чему се самоуко толико дотерао, да је био хоровађа богословском хору у Карловцима. Лака му прна земља била!

Наталија Тапавица вредна, врло добра и примерна ученица II. разреда српске више девој. школе у Новоме Саду, прва нада своје удове матере и нејаког брата и сестре преминула је после дуже и тешке болести 21. јануара о. г. кад је једва навршила 14. годину живота. Отац јој беше бележник у Батајници. Покојници су положиле њене другарице леп венац с тракама и натписом на мртвачки одар и отпратиле су је с наставницима до вечне куће. Беше верна и добра пријатељица својим садругарицама. Нека је Бог прими у рајске насладе!

Лазар пл. Јулинац, срп. нар. учитељ у Ст. Паланци, један од најугледнијих представника старије школе наше, преминуо је 26. дец. 1893. г. у својој 80. години живота. Послужио је народу своје пуне 53 године као ваљан учитељ. Нека му је спокојна душа на ономе свету!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

„Омладина“; под тим насловом почела је издавати српска академска омладина у Загребу

месечан лист у свескама од једног штампаног табака. Цена је листу на целу годину: 1.50 ф. а на по године: 75 новч. Овај се лист покреће поглавито с тога, да даде прилике српској учећој се омладини, да се ту огледа у раду и на раду. У I. свесци има песма од Владимира Јовановића; „Успомена“; од В. Марковића: Карактер: од Ј. Павлова: Народна библиотека у Београду; од Иполит Тења: Маколе. За тим: Културне вести, Књижевност и вести из поуке. (Српска Штампарија у Загребу). Ми се радујемо овој појави наше омладине, јер ће у том послу користити себи и народу више, него бистрењем политике.

„Враголан“ лист за шалу, почео је излазити у В. Кикинди од 1. јануара о. г. двапут месечно под уредништвом г. В. Јовановића. Цена: 2 ф. годишње.

ОДГОВОРИ.

Г. М. Тошковић. Шабац. Пошаљите новац, како за добро нађете, само не у маркама вашим, јер их не можемо овде употребити.

Гђа Д. М. Мохол. Хвала вам на повраћеним бројевима; врло су нам нужни. 1. бр. смо вам поново послали.

Високородној бароници Али Стаудиц, Будимпешта. Чланарину смо предали гђи благајкињи жен. задруге.

Нашим поштованим сарадницима јављамо, да смо претоварени рукописима особито песама, те не можемо према нашем малом простору изређати ни за годину дана све оно, што нам је достављено, па молимо, да се претрпе и да чекају реда.

„Докторанду“ — Загреб. Оригиналне су не сме боље од превода; иду лако и гипко и пристају уз срце. Ми их примамо.

НАПОМЕНА.

Још само овај 2. број шаљемо свима лањским претплатницима, који нам нису вратили 1. број. Ако се мисле претплатити, молимо, да учине то до 1 марта о. г. или ако не мисле, нека нам врате донде 1. и 2. број од о г да се знамо равнати.

У Новом Саду, 1. фебруара 1894.

Уредништво.